

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА, КОРПОРАТИВНОЇ ТА ПРОСТОРОВОЇ
ЕКОНОМІКИ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ
РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ**

«УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ»

галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки 07 Управління і адміністрування
спеціальності:	051 Економіка 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
освітня програма	Економіка підприємства Інноваційне підприємництво
ступінь освіти	магістр
факультет	економічний

Трегубов О.С., Солоненко Ю. В. Методичні рекомендації до написання курсових робіт – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. – 39 с.

В методичних рекомендаціях сформульовано мету і завдання щодо написання курсової роботи, визначено структуру та зміст роботи, наведено характеристику етапів виконання курсової роботи, вимоги до оформлення та методичні поради щодо її виконання, описано порядок захисту курсової роботи.

Рекомендується для студентів та викладачів економічного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Рецензенти:

Таранич О.В., доцент кафедри менеджменту та поведінкової економіки, к.е.н., доцент

Шкурат М.Є., доцент кафедри міжнародних економічних відносин, к.е.н.

Укладач(і):

Трегубов О.С., к.е.н., доцент кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки;

Солоненко Ю.В., к.е.н., доцент кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки

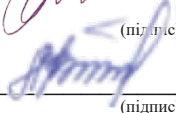
Методичні рекомендації до написання курсових робіт з дисципліни «Управління проєктами» затверджені на засіданні кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки.

Протокол від «17» 02 2021 року № 13

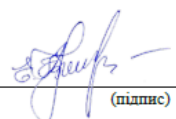
Завідувач кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки

_____ О.С. Трегубов
(підпис)

Експерт з якості 051 Економіка

_____ Л.В. Юрчишина
(підпис)

Експерт з якості 076 Підприємство,
торгівля та біржова діяльність

_____ О.Ю. Боєнко
(підпис)

© Трегубов О.С., Солоненко Ю.В.

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	5
РОЗДІЛ 2 ВИБІР ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	7
РОЗДІЛ 3 ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ І ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ...	9
РОЗДІЛ 4 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	21
РОЗДІЛ 5 ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	26
РОЗДІЛ 6 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	28
ДОДАТКИ.....	31

ВСТУП

Курсова робота – це самостійне науково-практичне дослідження, що дає можливість оцінити результати навчання здобувачів вищої освіти, його вміння використовувати їх на практиці при виконанні аналітичних розрахунків і розробці рекомендацій з удосконалення окремого виду діяльності. Вона є результатом комплексного вивчення та проблемного інтегрального осмислення, на підставі якого у процесі захисту визначається здатність її автора до самостійної науково-практичної роботи у сфері економіки.

Метою підготовки курсової роботи є закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Курсова робота є обов'язковий освітній компонент, що є частиною магістерської роботи, має внутрішню єдність і відображає хід і результати розкриття обраної теми. Вона має відповідати сучасному рівню розвитку науки і техніки, а її тема – бути актуальною.

Курсова робота подається у вигляді, який дозволяє судити, наскільки повно відбито і обґрунтовано положення, висновки і рекомендації, їхня новизна і значущість. Сукупність отриманих результатів у такій роботі має свідчити про наявність у її автора первинних навичок наукової роботи.

У процесі виконання курсової роботи при постановці і рішенні певних задач *здобувач вищої освіти повинен:*

- вміти використовувати нормативні документи: закони, постанови, накази, інструкції, прийняті органами законодавчої і виконавчої влади;
- вміти використовувати сучасні методи аналізу господарської діяльності підприємства і проводити економічні розрахунки;
- враховувати останні досягнення економічних, технічних і соціальних наук, передовий досвід підприємств і вміти обґрунтувати ефективність їх впровадження;
- вміти переконливо і логічно формулювати свої думки;
- вміти самостійно розробляти рекомендації і формулювати організаційно-аналітичні висновки.

Отримані результати навчання використовуватимуться при проходженні практики, а також виконанні магістерської роботи.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконання здобувачами вищої освіти курсових робіт – одна із важливих форм підготовки висококваліфікованих фахівців, що забезпечує формування в майбутньому творчого підходу до організації процесу управлінської діяльності.

Мета написання курсової роботи:

- поглиблення, узагальнення і закріплення теоретичних знань у здобувачів вищої освіти;
- вироблення навичок самостійно працювати з навчальною і науковою літературою, електронно-обчислювальною технікою, використовувати сучасні інформаційні засоби та технології;
- розвиток творчого підходу до застосування на практиці набутих знань та розв'язання практичних завдань;
- систематизація та узагальнення навчального матеріалу;
- здійснення наукового пошуку при проведенні дослідження;
- вироблення у здобувачів вищої освіти навичок самостійних творчих досліджень;
- створення власного проєкту, який має виражену практичну спрямованість та може бути використаний в майбутній професійній діяльності;
- виявлення наукових здібностей слухачів і залучення їх до дослідницької роботи.

Курсова робота – окремий зачетний кредит навчальної дисципліни, що оцінюється як самостійний вид навчальної діяльності і виконується у процесі вивчення навчальної дисципліни «Управління проєктами».

Завдання курсової роботи залежать від її теми, орієнтації, специфіки предмету і об'єкту дослідження.

Зміст курсової роботи має розкривати поставлену мету і завдання навчального дослідження. Матеріал необхідно викладати відповідно до законів формальної логіки: теорія питання, характеристика об'єкта дослідження, аналіз стану об'єкта, виявлення резервів і розробка рекомендацій з їх реалізації. Головна вимога – кожен захід-рекомендація повинен мати ретельне формально-логічне й економічне обґрунтування.

Виконання курсової роботи складається з наступних етапів:

1. вибір теми курсової роботи, узгодження з науковим керівником, складання завдання до виконання курсової роботи;
2. ознайомлення зі змістом теми і складання попереднього плану роботи, узгодження їх з керівником;
3. пошук, відбір, аналіз і систематизація зібраного матеріалу з теми дослідження; складання попереднього бібліографічного переліку літератури;
4. вивчення теоретичних основ обраної теми, коректування, уточнення плану;
5. аналіз, узагальнення та оцінка фактичного і статистичного матеріалу;
6. обробка, аналіз та узагальнення всієї отриманої інформації теоретичного і практичного характеру із застосуванням методів наукового пізнання; написання розділів та підрозділів;

7. формулювання висновків і рекомендацій, написання вступу та оформлення курсової роботи;
8. оформлення списку використаних джерел та додатків;
9. загальне оформлення роботи, виправлення помилок;
10. представлення курсової роботи на кафедрі;
11. підготовка відгуку наукового керівника, підготовка до захисту курсової роботи;
12. одержання відгуку наукового керівника та захист курсової роботи.

Керівників курсових робіт призначає кафедра підприємництва, корпоративної та просторової економіки. Керівник курсової роботи:

- погоджує тему курсової роботи;
- видає студенту завдання до виконання роботи і затверджує план (зміст);
- проводить консультації, контролює, відповідно до затвердженого графіка, терміни та якість виконання окремих розділів та роботи в цілому;
- надає відгук на роботу та рекомендацію щодо допуску роботи до захисту.

Курсова робота повинна мати відповідну ідейну спрямованість, творчий, системний підхід до аналізу на основі сучасних методів дослідження, практичну значущість.

РОЗДІЛ 2

ВИБІР ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Важливим моментом у написанні курсової роботи є вибір теми. Цей вибір повинен бути усвідомленим і зваженим, враховувати індивідуальні здібності і наукові інтереси студента, а також можливість продовження попередніх досліджень: курсових робіт, рефератів, повідомлень на наукових студентських семінарах, конференціях. При виборі теми слід враховувати можливість використання відповідної статистичної інформації, збирання фактичного матеріалу та наявність власних робіт. Результати аналітичних розрахунків, зіставлень необхідно подати у формі рекомендацій, висновків і пропозицій, підтверджуваних розрахунком економічного ефекту.

Здобувачі вищої освіти обирають тему самостійно, керуючись наведеною нижче рекомендованою тематикою. Разом із керівником назва теми корегується і погоджується з об'єктом дослідження. Тема може бути запропонована і самим здобувачем вищої освіти, але обов'язково погоджена з керівником роботи. Вибір теми зазначається у відповідній заяві на ім'я завідувача кафедри, погодженій з науковим керівником.

Якщо здобувач вищої освіти не вибрав тему курсової роботи у встановлені терміни, він отримує тему курсової роботи на підставі примусового розподілу.

Вибір (призначення) наукового керівника і теми курсової роботи затверджується на засіданні кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки та оформлюється протоколом.

Приблизна тематика курсових робіт

1. Розробка проєкту створення бренду території (підприємства, продукту)
2. Розробка проєкту створення інноваційної інфраструктури в регіоні
3. Розробка проєкту ребрендингу підприємства (продукту, торгової марки)
4. Розробка системи контролінгу за реалізацією проєкту
5. Розробка проєкту створення інноваційного продукту
6. Розробка проєкту створення інноваційного продукту в різних секторах економіки
7. Розробка проєкту створення підприємства в сфері
8. Розробка проєкту створення безбар'єрного середовища на регіональному рівні
9. Розробка проєкту розвитку соціального підприємництва в регіоні
10. Розробка проєкту реорганізації бізнес-процесів на підприємстві
11. Розробка проєкту створення (вдосконалення) системи менеджменту якості на підприємстві
12. Розробка проєкту створення (вдосконалення) інформаційної структури організації
13. Розробка проєкту створення (вдосконалення) системи управління персоналом на підприємстві
14. Проєкт створення індустріального парку в регіоні
15. Розробка проєкту просування продукту на ринок
16. Розробка проєкту рекламної кампанії продукту

17. Розробка проєкту по формуванню стратегії організації
18. Розробка проєкту по підвищенню рівня мотивації персоналу
19. Розробка проєкту проведення маркетингових досліджень
20. Розробка проєкту підвищення конкурентоспроможності організації
21. Розробка проєкту по виведенню на ринок нового продукту
22. Розробка проєкту щодо зміни організаційної структури організації
23. Розробка проєкту бенчмаркінгу.

РОЗДІЛ 3

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ І ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота спрямована на розробку власного проєкту зі створення і реалізації інноваційного продукту або послуги, або з модернізації та впровадження інноваційних технологій в умовах конкретного підприємства. В рамках дослідження повинні бути розглянуті теоретико-методологічні та організаційно-практичні засади управління інноваційними проєктами, обґрунтовано доцільність та ефективність власного проєкту, визначено його мету, завдання, сферу застосування, розроблено модель проєкту, сплановані основні етапи його розробки та реалізації, визначені особливості управління проєктом в умовах ринку.

Після вибору теми здобувач вищої освіти складає план курсової роботи і погоджує його з керівником. План роботи варто розробляти після попереднього ознайомлення з літературними джерелами з досліджуваної проблеми і визначення можливостей збору вихідних даних.

Матеріал курсової роботи подається у наступній послідовності:

- титульний аркуш;
- завдання;
- анотація;
- зміст;
- вступ;
- розділи і підрозділи;
- загальні висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Завдання на виконання курсової роботи складається науковим керівником з погодженням зі здобувачем вищої освіти (додаток Б). Оригінал завдання на виконання курсової роботи залишається у здобувача вищої освіти, а науковому керівнику курсової роботи передається його копія.

Анотація – коротка характеристика роботи з погляду змісту, призначення, форми та інших особливостей. В анотації вказують тему роботи, її актуальність, зміст виконаного та рекомендації. Зразки оформлення титульного аркуша та анотації наведено в додатках А, В.

Зміст курсової роботи передбачає назву розділів й основних параграфів та нумерацію сторінок (додаток Г).

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми (завдання), її значущість для національної економіки та економіки регіону, підприємства. У вступі наводиться обґрунтування *актуальності теми* і доцільність виконання роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва. Актуальність треба розкривати кількома реченнями (3–4).

Далі визначаються *мета і завдання* дослідження, які формуються на основі аналізу літературних джерел і постановки актуальності теми. Мета розкривається переліком

завдань, які розв'язуються в роботі.

Об'єкт дослідження — це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обраний для вивчення на прикладі конкретного підприємства.

Предмет дослідження конкретизує проблемну ситуацію в межах об'єкта дослідження і підлягає безпосередньому вивченню в роботі. Таким чином, об'єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як загальне і часткове.

Методологічна основа і методи дослідження відображають, згідно з якими законами, принципами і положеннями економічної теорії виконано курсову роботу. Перелік методів дослідження подають у зв'язку зі змістом, коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалось за допомогою того чи іншого методу.

Одержані в курсовій роботі *результати* повинні мати практичне значення. Необхідно дати опис конкретних результатів дослідження або рекомендацій, які мають прикладне значення, а також пропозиції щодо їх використання на підприємствах даного типу.

Інформаційна база дослідження відбиває ті чи інші особливості інформації, яка використовувалась, перелік джерел інформації.

Далі дається короткий опис першого, другого і третього розділів.

Обсяг вступу не повинен перевищувати 2-3 аркушів.

Основна частина складається з теоретичної (перший розділ) та практичної (другий та третій розділи), де розкривається зміст теми дослідження.

Зокрема, у *першому розділі* курсової роботи подається аналіз наукової літератури та нормативно-правових джерел з питань управління проектами, розкривається проектна методологія та формується категоріальний апарат, аналізуються ефективні методи і підходи управління проектами, наводиться концепція власного проекту, розкривається його сутність та зміст, розробляються критерії оцінки його інноваційної компоненти.

До категоріального апарату відносяться визначення проекту, його структури, видів, системи управління. Окремо розглядаються методи та підходи до управління проектом. Визначаються концептуальні основи здійснення власного проекту, а саме наводиться його загальна характеристика, визначаються цілі, задачі, очікувані результати, сфера застосування, бюджет. Також розробляються критерії та проводиться оцінка інноваційності проекту (актуальність та унікальність проекту; новизна рішень, що пропонуються; технологічний рівень проекту; переваги проекту в порівнянні з вже існуючими; відповідність проекту пріоритетам розвитку індустрій туризма та гостинності тощо). Обґрунтовується підхід до побудови системи управління проектом: процесний, системний чи проактивний.

У *другому розділі* курсової роботи розробляється модель управління проектом: формуються організаційна структура проекту та проводиться декомпозиція робіт (OBS-структура, WBS-структура, матриця відповідальності), плануються основні етапи, строки виконання проекту, розробляються календарний план, діаграма Гантта, обґрунтовуються ресурси, проводиться SWOT-аналіз проекту.

Поєднати основні функції управління проектами з інструментарієм, який для цього застосовується, можна за допомогою моделі управління проектами (рис.1).

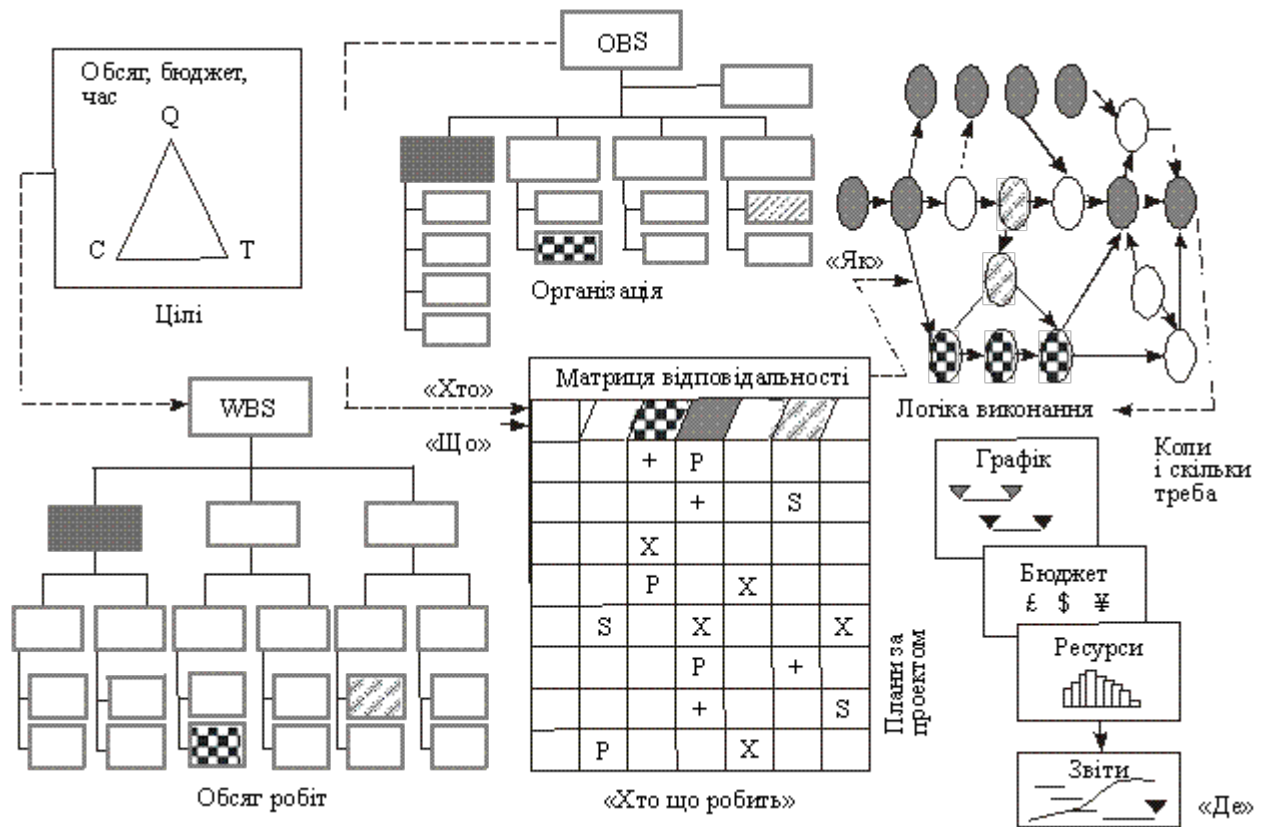

Рисунок 1 - Модель управління проектом

Для декомпозиції проекту на доступні для огляду (на етапі планування) і керовані (на етапі реалізації) частини використовується **робоча структура проекту** — **WBS** (Work Breakdown Structure). Вона відповідає на запитання: «Що треба зробити за проектом?». Залежно від масштабу проекту кількість рівнів декомпозиції може бути різною, аж до виокремлення робіт, готових для включення у мережну модель.

Формування WBS логічно тягне за собою запитання: «Хто виконуватиме роботи?», відповіддю на яке є створення організаційної структури проекту **OBS** (Organization Breakdown Structure). Вона визначає відносини між учасниками проекту, їх відповідальність і повноваження в процесі реалізації проекту. Існує два види організаційної структури проекту:

- **зовнішня** — визначає відносини між менеджером проекту і членами проектної команди та функціональними керівниками і службами у фірмі;
- **внутрішня** — характеризує відносини між менеджером проекту й учасниками його групи.

Оскільки найпоширенішою формою проектних структур є матрична організаційна структура, якій притаманна подвійна підпорядкованість членів проектної команди проектному менеджеру і керівникові функціонального підрозділу, то інструментом, який дозволяє розв'язувати можливі проблеми і суперечки, виступає матриця відповідальності, що пов'язує структуру робіт і відповідальність персоналу, дає відповідь на запитання: «Хто що робить і за що відповідає?».

У моделі управління проектом зведені разом цілі, функції та інструменти проектного менеджменту, які узагальнені у табл. 1 та 2.

Таблиця 1 - Характеристика моделі управління проекту

ЦІЛІ Інструмент — контракт	Визначаються вимоги до проекту з огляду на обсяги, витрати, час і якість, а також наголошується, що з них домінує
ЩО (обсяг) Інструмент — WBS	Визначаються обсяги робіт розробкою робочої структури проекту (WBS)
ХТО (команда) Інструмент — OBS	Призначається керівник і формується команда за допомогою створення організаційної структури (OBS) і порівняння вимог проекту зі здібностями виконавців
ХТО ЩО РОБИТЬ (відповідальність) Інструмент — матриця відповідальності	Створюється матриця відповідальності, в якій роботи закріплюються за виконавцями із визначенням міри відповідальності
ЯК (плани) Інструменти — сіткові графіки, діаграми Гантта, ресурсні гістограми	Узгоджуються плани виконання проекту щодо встановлених цілей і взаємовідношень робочих елементів
КОЛИ і СКІЛЬКИ (контроль) Інструмент — інформаційні та аналітичні звіти, метод скоригованого бюджету	Визначаються документи, які містять інформацію для контролю щодо термінів, обсягів, бюджету шляхом визначення відхилень від плану

У проектному менеджменті використовуються такі процеси і відповідні інструменти (табл. 2).

Після цього значно легше здійснюється наступний блок планування — планування термінів виконання проектних робіт — складання мережних графіків, обчислення їх параметрів методом критичного шляху з подальшою розробкою діаграми Гантта як інструментів календарного планування. Для кожної роботи графіка визначаються ресурси, які поєднуються в ресурсні гістограми.

До ресурсів проекту належать матеріальні та людські ресурси, а також обладнання та механізми.

Таблиця 2 - Процеси та інструменти управління проектом

Процеси	Інструменти
Визначення обсягу робіт	Робоча структура проекту
Створення команди проекту	Організаційна структура
Планування послідовності робіт	Мережні графіки
Календарне планування	Діаграми Гантта
Планування витрат	Структура затрат за проектом
Оцінка проекту	Вартість грошей у часі, скориговані бюджети
Розподіл ризику і відповідальності	Контракт
Зміни параметрів	Аналіз чутливості й ризиків
Лідерство	Призначення менеджера проекту

Формування переліку ресурсів проекту передбачає визначення кодів ресурсів, одиниць вимірювання, їх вартості за одиницю використання та обмежень по цим

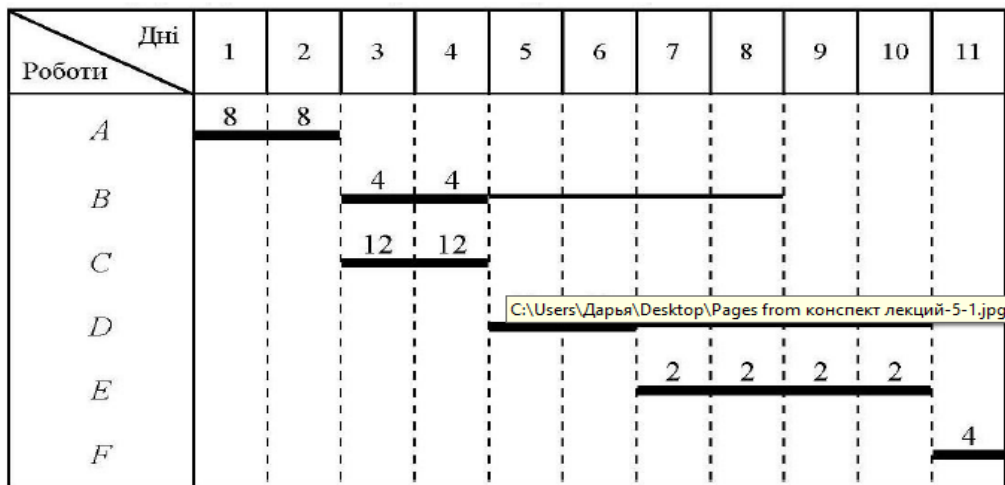
ресурсам, що встановлені у проєкті (ліміт ресурсу). Інформація про ресурси проєкту заноситься в табл. 3.

Таблиця 3 - Характеристика ресурсів проєкту

Код ресурсу	Ресурс	Одиниця вимірювання	Ціна за одиницю	Ліміт використання ресурсу

Формування переліку ресурсів виконується на підставі інформації щодо технології виконання робіт проєкту, яка містить дані про те, які саме потрібні ресурси та в якій кількості. Ліміт ресурсу визначає обмеження використання ресурсу в одиницю часу.

Гістограма ресурсів будується виходячи з потреби по всіх роботах. На підставі показників цієї таблиці будується календарний графік потреби у певному ресурсі по всіх роботах (рис. 2).

Умовні позначення:

— робота; — запас часу.

Рисунок 2 - Календарний графік потреби у ресурсі

Календарний план проєкту розробляється на підставі переліку робіт, технологічної послідовності робіт проєкту, яка відображена в сітковій моделі, їх тривалості та наявності ресурсів. Розробка календарного плану проєкту здійснюється на основі сіткової моделі з урахуванням календаря проєкту, тобто вихідних та святкових днів, які встановлені в проєкті.

Для побудови календарного плану проєкту достатньо розглянути 10-15 робіт, оскільки збільшення кількості призведе до ускладнень графічного представлення робіт проєкту та відповідно значних ускладнень під час розробки графіків розподілу ресурсів.

Існує два прийнятних шляхи подання календарного графіка:

- табличний – з переліком робіт із зазначенням тривалості їх виконання (приклад розрахунку наведено в додатку Ж);
- діаграмний (балочні діаграми, або діаграми Гантта).

Діаграма Гантта (рис. 3) є наочним джерелом такої проєктної інформації:

- які роботи є критичними, а які — некритичними;

- який запас часу мають некритичні роботи;
- коли мають розпочинатися і завершуватися за планом проектні роботи;
- якими є логічні зв'язки між роботами;
- яким є фактичне виконання робіт на певну дату.

Робота	Показник	Поточна дата						
		Понеділок, 1.06	Вівторок, 2.06	Середа, 3.06	Четвер, 4.06	П'ятниця, 5.06	Субота, 6.06	Неділя, 7.06
A	План	■						
	Факт.							
B	План		→	■				■
	Факт.							
C	План		→	■				■
	Факт.							
D	План		→	■				■
	Факт.							

Умовні позначення:

- — критична робота;
- — некритична робота;
- — запас часу.

Рисунок 3 - Приклад діаграми Гантта

Планування витрат на проведення проектних робіт здійснюється на основі розрахунків, результати яких відображаються в калькуляції собівартості об'єкта планування (обліку), в тому числі собівартості робіт,

Застосування методу **SWOT** дає можливість встановити лінії зв'язку між силою та слабкістю, які притаманні організації, і зовнішніми загрозами та можливостями. SWOT-аналіз підкреслює, що стратегія повинна якнайкраще поєднувати внутрішні можливості компанії (її сильні і слабкі сторони) і зовнішню ситуацію (частково відображену у можливостях і загрозах). Тому стратегічний баланс, тобто поєднання негативних і позитивних факторів, що впливають на діяльність компанії як ззовні, так і зсередини, допомагає правильно оцінити можливості, які відкриваються перед компанією в майбутньому.

Третій розділ роботи спрямований на обґрунтування особливостей реалізації проекту в умовах ринку. Проводиться аналіз ефективності проекту, формується проектна команда, аналізуються ризики проекту, розробляється маркетингова концепція проекту.

Міжнародна практика **оцінки ефективності інвестицій** базується на розглянутій концепції оцінки вартості грошей у часі, а саме розрахунку показників, зазначених у табл. 4.

Для розрахунку показників ефективності проекту необхідно визначити чистий вхідний потік коштів та ставку дисконтування. Грошові потоки від проекту – первинне вкладення (відтік) грошових коштів та очікувані надходження (притоки) грошових коштів в майбутньому. Для розрахунку грошового потоку необхідно обчислити валові

доходи та валові витрати за проектом та визначити на їх основі прибуток, розрахований на весь термін реалізації проекту. Прибуток за вирахуванням податку на прибуток становитиме грошовий потік. Чистий вхідний потік коштів за проектом може бути отриманий шляхом дисконтування всіх грошових потоків від проекту по ставці дисконту.

Таблиця 4 - Прогнозовані показники ефективності проекту*

Показник	Формула розрахунку
Чиста приведена вартість (NPV)	$NPV = \frac{CF_t}{(1+r)^t} - \frac{I_t}{(1+r)^t},$ <p>де n - термін реалізації проекту; CF_t - чистий вхідний потік коштів (доходи) у t-му році; r - ставка дисконту; I_t - інвестиційні витрати у t-му році; k - порядковий номер року від початку реалізації проекту; NPV - це різниця між сумою дисконтованих чистих вхідних потоків коштів (доходів) за період реалізації інвестиційного проекту та сумою дисконтованих інвестиційних витрат, необхідних для реалізації цього проекту. Якщо NPV позитивна, то проект можна рекомендувати для фінансування. Якщо NPV дорівнює нулю, то надходжень від проекту вистачить лише для відновлення вкладеного капіталу. Якщо NPV менша нуля – проект не приймається.</p>
Внутрішня норма дохідності (IRR)	$\frac{CF_t}{(1+IRR)^t} - \frac{I_t}{(1+IRR)^t} = 0$ <p>IRR - таке значення ставки дисконтування, при якому сума дисконтованих інвестиційних витрат дорівнює сумі дисконтованих чистих вхідних потоків коштів (доходів), або значення показника дисконту, при якому NPV проекту дорівнює нулю. На практиці визначення IRR здійснюється за такою формулою: $IRR = A + a(B - A) / (a - v),$ де А - величина ставки дисконту, при якій NPV позитивна; В - величина ставки дисконту, при якій NPV негативна; а - величина позитивної NPV при величині ставки дисконту А; в - величина негативної NPV при величині ставки дисконту В.</p>
Дисконтований період окупності (DPP)	$DPP = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t} \geq I_0$ <p>DPP – це тривалість найменшого періоду, по закінченню якого чиста приведена вартість стає та в подальшому залишається ненегативною</p>
Індекс прибутковості (PI)	$PI = \frac{CF_t}{(1+r)^t} / \frac{I_t}{(1+r)^t},$ <p>PI - це частка від поділу суми дисконтованих чистих вхідних потоків коштів (доходів) за період реалізації проекту на суму дисконтованих інвестиційних витрат, необхідних для реалізації цього проекту</p>

* За даними методичних рекомендацій з розроблення інвестиційного проекту, для реалізації якого може надаватися державна підтримка, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 13.11.2012 N 1279

Дисконтування - це визначення вартості грошових потоків, які відносяться до

майбутніх періодів (майбутніх доходів на теперішній момент часу). Для правильної оцінки майбутніх доходів потрібно знати прогнозні значення виручки, витрат, інвестицій, структуру капіталу, залишкову вартість майна, а також ставку дисконтування.

Ставка дисконтування використовується для оцінки ефективності вкладів. З економічної точки зору, ставка дисконтування - це норма прибутковості на вкладений капітал, що вимагається інвестором. Інакше кажучи, за допомогою ставки дисконтування можна визначити суму, яку доведеться заплатити інвесторові сьогодні за право отримати передбачуваний дохід у майбутньому. Тому від значення ставки дисконтування залежить прийняття ключових рішень, у тому числі при виборі інвестиційного проєкту.

Існують різні методики визначення ставки дисконту, проте найпоширенішими є:

для грошового потоку для власного капіталу - метод кумулятивної побудови та модель оцінки капітальних активів (CAPM - Capital Asset Pricing Model);

для грошового потоку для всього інвестиційного капіталу - модель середньозваженої вартості капіталу (WACC - Weighted Average Cost of Capital).

Перша методика передбачає, що у структурі ставки дисконту до номінальної безризикової ставки додається сукупна премія за інвестиційні ризики:

$$r = r_f + r_1 + \dots + r_n,$$

де r - ставка дисконтування;

r_f - безризикова ставка доходу;

$r_1 + \dots + r_n$ - ризикові премії по різних факторів ризику.

При цьому безризикова ставка дисконта може встановлюватися відповідно до вимог до мінімально допустимої майбутньої прибутковості вкладених коштів, що визначається залежно від депозитних ставок банків першої категорії надійності (після виключення інфляції), а також (в перспективі) ставки LIBOR за річними єврокредитам, звільненої від інфляційної складової, зазвичай вона коливається від 4 до 6 %.

Ставку дисконту також можна вирахувати (d_i) як співвідношення ставки рефінансування (r), встановленої Національним банком України на розрахунковий період, та закладений у бюджет рівень інфляції (i):

$$1 + d_i = \frac{1 + \frac{r}{100}}{1 + \frac{i}{100}} \quad (3.1)$$

або

$$d_i = \frac{r - i}{100 + i} \quad (3.2)$$

У величині поправки на ризик в загальному випадку враховуються три типи ризиків, пов'язаних з реалізацією інвестиційного проєкту:

- ризик країни;
- ризик ненадійності учасників проєкту;
- ризик неотримання передбачених проєктом доходів.

Ризик країни визначається на підставі рейтингів країн світу за рівнем ризику країни інвестування, публікуються спеціалізованими рейтинговими виданнями. Як правило, встановлюється для проєктів зі значними обсягами інвестицій, або для проєктів з іноземною часткою інвестування.

Ризик ненадійності учасників проєкту зазвичай вбачається в можливості непередбаченого припинення реалізації проєкту, обумовленого:

нецільовим витрачанням коштів, призначених для інвестування в даний проєкт, фінансовою нестійкістю фірми, що реалізує проєкт, недобросовісністю, неплатоспроможністю, юридичної недієздатністю інших учасників проєкту, їх ліквідацією або банкрутством. Цей ризик найбільш істотний по відношенню до малих підприємств.

Розмір премії за ризик ненадійності учасників проєкту визначається експертно кожним конкретним учасником проєкту з урахуванням його функцій, зобов'язань перед іншими учасниками і зобов'язань інших учасників перед ним. Зазвичай поправка на цей вид ризику не перевищує 5 %, проте її величина істотно залежить від того, наскільки детально опрацьовані організаційно - економічний механізм реалізації проєкту, наскільки враховані в ньому побоювання учасників проєкту.

Ризик неотримання передбачених проєктом доходів обумовлений перш за все технічними, технологічними і організаційними рішеннями проєкту, а також випадковими коливаннями обсягів виробництва і цін на продукцію і ресурси. Поправка на цей вид ризику визначається з урахуванням технічної можливості бути реалізованим і обґрунтованості проєкту, наявності необхідного наукового і дослідно-конструкторського зачепила і ретельності маркетингових досліджень. Поправка на цей вид ризику визначається за даними таблиці 5.

Таблиця 5 - Орієнтовна величина поправок на ризик неотримання передбачених проєктом доходів

Величина ризику	Приклад мети проєкту	Величина поправки на ризик, %
Низький	вкладення при інтенсифікації виробництва на базі освоєної техніки	3-5
Середній	збільшення обсягу продажів існуючої продукції	8-10
Високий	виробництво і просування на ринок нового продукту	13-15
Дуже високий	інвестиції в дослідження та інновації	18-20

Використовуючи методику WACC середньозважена вартість капіталу може бути визначена як той рівень прибутковості, який повинен приносити інвестиційний проєкт, щоб можна було забезпечити отримання всіма категоріями інвесторів доходу, аналогічного тому, що вони могли б отримати від альтернативних вкладень з тим же рівнем ризику.

В цьому випадку WACC формується як середньозважена величина з необхідної прибутковості за різними джерелами коштів, зваженої за часткою кожного з джерел в загальній сумі інвестицій. Загальна формула для визначення середньозваженої вартості капіталу має такий вигляд

$$WACC = Re (E / V) + Rd (D / V) (1 - tc), \quad (3.3)$$

де Re - ставка доходу власного (акціонерного) капіталу, розрахована, як правило, з використанням моделі CAPM;

E - ринкова вартість власного капіталу (акціонерного капіталу). Розраховується як добуток загальної кількості звичайних акцій компанії і ціни однієї акції;

D - ринкова вартість позикового капіталу. На практиці часто визначається за бухгалтерською звітністю як сума позик компанії. Якщо ці дані отримати неможливо, то використовується доступна інформація про співвідношення власного і позикового капіталів аналогічних компаній;

$V = E + D$ - сумарна ринкова вартість позик компанії та її акціонерного капіталу;

Rd - ставка прибутковості позикового капіталу компанії (витрати на залучення позикового капіталу). В якості таких витрат розглядаються відсотки з банківських кредитів і корпоративних облігацій компанії. При цьому вартість позикового капіталу коригується з урахуванням ставки податку на прибуток.

В третьому розділі роботи необхідно також розробити основні вимоги створення **проектної команди**, а саме розробка критеріїв щодо відбору членів команди, формування їх основних функцій, розподіл прав та обов'язків, визначення компетенцій, встановлення комунікацій між членами команди. За формою команда проекту відбиває існуючу організаційну структуру управління проектом, поділ функцій, обов'язків і відповідальності за прийняті рішення. Процес формування команди проекту звичайно розглядають як утворення єдиного, цілісного колективу управлінців, спроможного ефективно досягти мети проекту.

Третій розділ роботи повинен також містити пункт, присвячений **управлінню ризиками проекту**. Розробка даного пункту виробляється в три етапи:

- 1) Складання переліку ризиків.
- 2) Ранжирування ризиків.
- 3) Розробка заходів із запобігання ризиків і заходів з ліквідації наслідків ризиків.

На першому етапі необхідно скласти перелік ризиків, який б передбачав, як типові ризики, притаманні всім проектам (зриви календарного плану проекту, невиконання фінансового плану, порушення контрактних зобов'язань тощо), так ризиків, специфічних для даного проекту.

Результатом ранжирування ризиків є присвоєння кожному ризику його рангу. Може бути прийнята до використання якісна шкала для ранжирування ризиків. Перелік рангів складається з трьох рангів, ризик може мати ранг:

- значний;
- помірний;
- незначний.

Ранжирування ризиків відбувається, виходячи з якісного аналізу двох основних характеристик ризиків: імовірність настання й розмір наслідків у випадку настання ризику. Імовірність настання вимірюється у процентній шкалі в діапазоні від 0% (ризик ніколи не наступить) до 100% (ризик обов'язково наступить).

Оцінку наслідків ризику можна виконувати різними методами.

Рекомендується також використовувати процентну шкалу від 0% до 100%. Значення 0% означає, що вплив ризику мізерний. Значення 100% означає, що вплив ризику на строк проєкту можна порівняти по величині із самим строком або вплив на кошторис проєкту можна порівняти із самим кошторисом. Так, значення 5% можна трактувати, що коли ризик виникне, то для ліквідації його наслідків необхідно збільшити витрати на 5% або строк проєкту збільшиться на 5%.

Для ранжирування ризиків використовується форма, показана в табл. 6.

Таблиця 6 - Форма ранжирування ризиків

Назва ризику	Імовірність настання	Оцінка наслідків	Кількісний ранг ризику $A \cdot B = A * B$

Ранжирування ризиків відбувається за кроками:

у довільному порядку в таблицю вписують всі ризики;

виходячи з якісних уявлень, для кожного ризику вказують його ймовірність настання і оцінка наслідків (процентні значення можна давати із кроком 10%);

в останній стовпчик таблиці вноситься добуток ймовірності настання на оцінки наслідків;

виконують сортування таблиці за величиною кількісного рангу, так щоб на верхньому рядку опинився ризик з найбільшим кількісним рангом;

всі ризики розподіляють за трьома групами: верхнім записам привласнюється ранг значний, нижній групі - незначний, а середня група записів одержує ранг помірний (установлення границі між групами на розсуд проєктної команди).

У якості заходів з боротьби із ризиками можуть бути використані:

прийняття ризику, зокрема для незначних ризиків (прийняття означає, що для даного ризику не застосовуються особливі захисні міри);

превентивні дії, наприклад, втрата координації між учасниками може бути відвернена ранньою участю представників контрагентів у роботі проєктної команди, участю в нарадах;

залучення підрозділів компанії;

підготовка альтернативних варіантів;

створення календарних і фінансових резервів;

страхування, одержання гарантій, переклад відповідальності на контрагентів (з неминучим збільшенням витрат);

варто враховувати й варіант закриття проєкту.

Зазначені вище ризики є передбаченими - вони названі, їм дані характеристики. Крім них, завжди існують непередбачені ризики. Ці ризики навіть не можуть бути названі на етапі розробки плану проєкту. Методом боротьби з непередбаченими

ризиками є створення календарних і фінансових резервів. Оцінка непередбачених ризиків і необхідних резервів виробляється проєктною командою виходячи з її загальної оцінки проєкту.

У третьому розділі також розробляється **концепція маркетингу проєкту**, що полягає в приведенні можливостей суб'єкта інвестиційної діяльності у відповідність із ситуацією на ринку. Відповідно до цього докладно характеризуються такі положення, як стратегія проникнення на ринок, стратегія розвитку проєкту, канали розподілу продукції, комунікації, реклама.

Кожен параграф і розділ роботи необхідно завершувати лаконічними висновками, що логічно узагальнюють викладене.

Висновки та пропозиції (обсягом 2-3 сторінки) містять стислі висновки з роботи.

Список використаних посилань наводиться наприкінці роботи і містить в алфавітному порядку або за згадкою у тексті перелік літературних джерел, які були використані у курсовій роботі. Якщо список посилань розташовано за алфавітом, то послідовність наведених матеріалів наступна: законодавчі акти; нормативні відомчі документи; монографії, підручники, навчальні посібники; журнали і газети; іноземні (іншомовні) джерела (книги, рукописи тощо); сайти Інтернет.

Додатки не входять до нумерації сторінок, містять нумерацію літерами посередині; на кожен додаток має бути посилання в тексті.

Розділи і окремі питання курсової роботи повинні бути чітко визначені, викладені в логічній послідовності і конкретизовані. Таблиці, ілюстративний матеріал, додатки повинні бути змістовні і оформлені відповідно до стандартів виконання письмових робіт у вищій школі.

РОЗДІЛ 4

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота повинна мати обсяг 40-45 сторінок тексту в комп'ютерному наборі.

Мова курсової роботи – українська, стиль роботи – науковий, чіткий, без ліричних та емоційних відступів, орфографічних і граматичних помилок.

При використанні матеріалів з літературних джерел необхідно правильно оформляти посилання і цитати. При цьому треба пам'ятати, що дослівне запозичення чужого тексту, яке не супроводжується посиланням на джерело, називається плагіатом і суворо карається в науковому середовищі. Робота, автор якої допустився плагіату, знімається з розгляду незалежно від стадії підготовки без права її повторного захисту.

4.1. Загальні вимоги

Курсова робота оформляється відповідно до вимог державного стандарту України (ДСТУ 3008-2015). Текст роботи виконується на комп'ютері шрифтом Times New Roman, 14, інтервал 1,5 на аркушах папера формату А4 (210x297 мм) з однієї сторони при дотриманні полів: ліве поле – 30 мм, верхнє і нижнє – 20 мм, праве – 10 мм.

Робота повинна бути зброшурована.

Структурні елементи курсової роботи (вступ, зміст, розділи (підрозділи, пункти) основної частини курсової роботи, висновки, перелік використаних посилань, додатки повинні мати заголовки.

Назву кожного структурного елемента необхідно писати прописними буквами з вирівнюванням по центру. Заголовки не підкреслюються. Перенесення слів у заголовках не допускається. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Структурні елементи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ», «ДОДАТКИ», а також розділи основної частини курсової роботи починаються з нової сторінки.

Підрозділи основної частини курсової роботи з нової сторінки не починаються і послідовно викладаються в межах розділів по тексту роботи. Не допускається розміщати заголовок підрозділу в нижній частині сторінки, якщо після нього розташований тільки один рядок тексту.

Відстань між заголовком і текстом повинна бути два інтервали.

До основного обсягу курсової роботи не входять додатки, перелік використаних посилань, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів курсової роботи підлягають суцільній нумерації. Аркуші формату більші за формат А4 містяться в додатку.

4.2. Оформлення тексту

При приведенні статистичних даних і точок зору різних авторів повинні бути дані посилання на джерела. У роботі можуть надаватися і повинні пояснюватися формули, за допомогою яких здійснюються розрахунки.

Текст роботи повинен бути розбитий на абзаци. Абзацний відступ 1,25 пт.

З метою більшої наочності цифровий матеріал можна наводити у вигляді графіків, схем і діаграм, що оформляються як рисунки.

Ілюстрації (схеми, графіки) і таблиці розміщують після першого згадування про них в тексті так, щоб їх можна було читати без повороту тексту чи з поворотом за стрілкою годинника.

4.3. Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №. Нумерація сторінок курсової роботи повинна бути наскрізною і починатися з титульного листа, проте на титульному листі, завданні на виконання курсової роботи та змісті номер сторінки не ставиться, а на сторінці «Вступ» ставиться відразу цифра 4. Номера сторінок у курсовій роботі проставляються в правому верхньому куті сторінки без крапки.

Такі структурні частини курсової роботи, як «Зміст», «Вступ», «Висновки», «ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ПОСИЛАНЬ», не мають порядкового номера, тобто не правильно зазначати: «1. ВСТУП» або «Розділ 5. ВИСНОВКИ».

Розділи основної частини повинні мати порядкову нумерацію в межах усієї роботи. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ». Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер ставиться перед заголовком і відокремлюється від нього пробілом. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу не повинна стояти крапка, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу).

4.4. Ілюстрації

Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації. Ілюстрації позначаються словом «Рисунок» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Усі графічні матеріали курсової роботи (ескізи, діаграми, графіки, схеми, фотографії, рисунки, кресленики тощо) повинні мати однаковий підпис «Рисунок».

Порядковий номер ілюстрації вказується без знака номера арабськими цифрами. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, розділених крапкою, після номера ілюстрації не ставиться крапка. Наприклад: Рисунок 1.2 - (другий рисунок першого розділу).

Назву рисунка друкують з великої літери та розміщують під ним посередині рядка, наприклад,

«Рисунок 2.1 - Схема устаткування».

Назви ілюстрацій, що містять текст з якомога стислою характеристикою зображеного, розміщують після їхніх номерів. За необхідності ілюстрації доповнюють

пояснювальними даними (підрисунковий текст). Номер ілюстрації, її назву та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Приклад оформлення ілюстрації приводиться на рис. 4.

На всі ілюстрації повинні бути посилання в роботі.

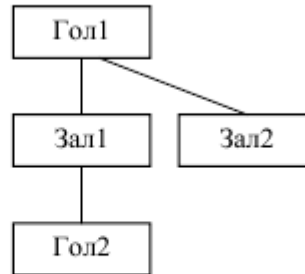

Рисунок 3.4 – Мережна модель бази даних з різнотипними файлами

Рисунок 4 - Приклад оформлення рисунку

4.5. Таблиці

Цифровий матеріал, в т.ч. що характеризує один чи кілька показників, як правило, повинен оформлюватися у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати номер і назву, яку розміщують над таблицею. Назва таблиці повинна бути стислою і відбивати її зміст. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу.

Назву таблиці друкують з великої літери і розміщують над таблицею з абзацного відступу. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу та порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

Якщо в розділі курсової роботи одна таблиця, її нумерують за загальними правилами. У таблиці необхідно подавати відомості щодо одиниці виміру показників. Якщо всі показники мають однакову розмірність, то вона виноситься в заголовок і зазначається через кому після назви таблиці, наприклад: Таблиця 2.1 - Аналіз індексу інфляції, %. У випадку різної розмірності показників одиниці виміру вказуються в заголовках, підзаголовках граф, у бокових рядках у скороченому вигляді відповідно до діючих стандартів. Приклад оформлення таблиці приводиться на рис. 5.

Таблиця 2.2 – Основні характеристики нової інформаційної технології

Методологія	Основна ознака	Результат
Принципово нові засоби обробки інформації	Вбудовування в технологію управління	Нова технологія комунікацій
Цілісні технологічні системи	Інтеграція функцій фахівців і менеджерів	Нова технологія обробки інформації
Цілеспрямовані створення, передача, збереження й відображення інформації	Облік закономірностей соціального середовища	Нова технологія прийняття управлінських рішень

Рисунок 5 – Приклад оформлення таблиці

На всі таблиці повинні бути посилання в тексті. При посиланні на таблицю наводиться слово «табл.» або «таблиця» та її номер, наприклад: «відповідно до таблиці 2.1», «... див. табл. 3.2». У тексті до таблиць обов'язково повинні бути наведені коментарі, що їх пояснюють.

4.6. Формули

При використанні формул необхідно дотримуватися певних правил. Порядкові номери позначають арабськими цифрами (за винятком формул, наведених у додатках) в круглих дужках біля правого поля сторінки без крапок від формули до її номера. Наприклад: (2.4) (четверта формула другого розділу).

Формули виконуються за допомогою редактора формул.

Пояснення значень символів та числових коефіцієнтів слід наводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Значення кожного символу та числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка з вказівкою одиниці виміру. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Формули та рівняння подають посередині сторінки симетрично тексту окремим рядком безпосередньо після тексту, у якому їх згадано. Найвище та найнижче розташування запису формул(и) та/чи рівняння(-нь) має бути на відстані не менше ніж один рядок від попереднього й наступного тексту.

Наприклад:

Відомо, що

$$Z = \frac{M_1 - M_2}{\sqrt{\sigma_1^2 + \sigma_2^2}} \quad (4.1)$$

де M_1, M_2 - математичне очікування;

σ_1, σ_2 - середні квадратичні відхили [23].

4.7. Загальні правила цитування та посилання на використані джерела

Посилання в тексті курсової роботи на джерела слід зазначати двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1-7]», [5, с. 2-8].

4.8. Оформлення списку використаних посилань

Перелік використаних посилань – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел (посилань) і розміщується після висновків.

Посилання можна розміщувати одним із таких способів:

- у порядку появи посилань у тексті;
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків.

Посилання іноземною мовою (англійською, французькою і т. д.) варто наводити після джерел українською та російською мовами, дотримуючись наскрізної нумерації (у разі використання алфавітного порядку).

Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи з обов'язковим наведенням назв праць.

Приклади оформлення бібліографічного опису наводяться в Додатку Д.

Перелік використаних посилань повинен містити не менше 25 найменувань: підручників, навчально-методичних посібників, монографій, законодавчих і нормативних актів, наукових статей, статей у періодичній пресі тощо.

4.9. Додатки

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних сторінках після списку використаних посилань у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи. Нумерація аркушів з додатками продовжує загальну нумерацію сторінок роботи.

Для повноти сприйняття курсової роботи до додатків за необхідності доцільно вносити допоміжний матеріал:

- проміжні математичні доведення, формули та розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- розрахунки економічного ефекту;
- інструкції та методики;
- допоміжні ілюстрації;
- певні висновки у вигляді узагальнень, розрахунків, діаграм тощо.

Сторінки додатків не враховуються при визначенні обсягу роботи.

Кожний додаток повинен мати заголовок, який друкують вгорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Над заголовком, але посередині рядка, друкують слово «ДОДАТОК» і відповідну велику літеру української абетки, крім літер Г, Є, З, І, Й, О, Ч, Ь, яка позначає додаток. Текст кожного додатка починають з наступної сторінки. Якщо в роботі є лише один додаток, то він позначається як «ДОДАТОК А».

Приклад:

ДОДАТОК А
Назва додатка

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: Таблиця А.2 – друга таблиця додатка А; Рисунок Б.3 – третій малюнок додатка Б; формула (В.1) – перша формула додатка В.

РОЗДІЛ 5 ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

5.1. Організація захисту

Процес підготовки курсової роботи до захисту починається після її технічного оформлення і включає розгляд курсової роботи керівником, процедуру захисту курсової роботи, оцінку і оформлення результатів захисту роботи.

Курсова робота подається у папці-швидкосшивач не пізніше ніж за 10 днів до захисту. Робота реєструється і передається керівнику для перевірки. Перевірка керівником здійснюється протягом тижня після подання роботи.

Керівник роботи складає відгук в письмовій формі, де відображає актуальність обраної теми, ступінь розкриття завдань, відповідність змісту роботи загальній меті, ступінь наявності власної точки зору у здобувача вищої освіти щодо даної проблематики, вміння користуватися методами наукового дослідження, ступінь обґрунтування висновків і рекомендацій.

Якщо в результаті перевірки виявлено суттєві помилки, низька якість або не повний обсяг роботи, вона повертається здобувачу вищої освіти для переробки. Зауваження керівника в письмовій формі передаються здобувачу вищої освіти, а на титульному аркуші в цьому випадку ставиться надпис "на переробку", вказується дата перевірки і підпис.

При відповідності курсової роботи вимогам чинних методичних вказівок керівником робиться запис про допуск курсової роботи до захисту на титульному аркуші з власним підписом і вказівкою дати прийняття цього рішення.

5.2. Процедура захисту

Захист курсової роботи проводиться згідно з графіком, затвердженим завідувачем кафедри. До складу комісії входять 3 викладачі, у тому числі і керівник роботи.

Під час підготовки до захисту здобувач вищої освіти повинен підготувати стислу доповідь на 5-7 хв., у якій визначається актуальність теми, викладається зміст роботи за наступною схемою: сучасний стан (недоліки, які виявлені в ході досліджень та аналізу), заходи, що пропонуються для усунення недоліків, основні результати досліджень, рекомендації. Під час доповіді треба використовувати ілюстративний матеріал (таблиці, графіки, схеми), пояснюючи її зміст. Після доповіді здобувач вищої освіти відповідає на запитання членів комісії.

Після захисту комісія обговорює загальну оцінку. До уваги береться якість виконання курсової роботи, вміння здобувачем вищої освіти проводити наукові дослідження, аналізувати і доповідати про них, пов'язувати теоретичні знання з практикою, якість відповідей на запитання членів комісії, своєчасність виконання роботи. Загальну оцінку комісія виставляє у залікову книжку, індивідуальний план, у спеціальну відомість і на титульному аркуші курсової роботи.

Здобувачам вищої освіти, які при захисті курсової роботи отримали незадовільну оцінку, комісією встановлюється термін доопрацювання теми і повторного захисту.

РОЗДІЛ 6

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Узагальнені критерії оцінювання захисту курсової роботи та деталізовані бальні шкали наведено в таблиці 2.

Остаточне оцінювання рівня виконання, презентації та захисту курсової роботи здійснюється за 100-бальною шкалою, що враховує:

- 1) попереднє оцінювання якості курсової роботи науковим керівником – 0-75 балів;
- 2) оцінювання захисту курсової роботи – 0-25 балів.

Таблиця 7 - Параметри та критерії оцінювання курсової роботи

Параметри оцінювання	Діапазон оцінки, балів	Критерії оцінювання за бальною шкалою
1	2	3
Оцінювання якості курсової роботи	0 - 75	
1. Відповідність змісту курсової роботи темі та затвердженому плану	0-15	0 – зміст жодного з параграфів курсової роботи не відповідає затвердженому плану
		5 – зміст одного параграфу курсової роботи відповідає затвердженому плану
		10 – зміст двох параграфів курсової роботи відповідає затвердженому плану
		15 – зміст усіх параграфів курсової роботи відповідає затвердженому плану
2. Ступінь розкриття теми та коректність використання понятійного апарату	0-15	0 – понятійний апарат не сформовано; тему не розкриті
		5 – понятійний апарат сформовано, але тему не розкрито
		10 – понятійний апарат сформовано, тема розкрита частково
		15 – понятійний апарат сформовано, тема розкрита повністю
3. Ступінь новизни та унікальності проєкту	0-15	0 – авторська розробка не є унікальною для підприємства та сфери бізнесу
		5 – авторська розробка не є унікальною для сфери діяльності підприємства, однак є нововведенням для самого підприємства
		10 – авторська розробка не має наукової новизни, однак є унікальною для сфери діяльності підприємства
		15 – авторська розробка має новизну та є унікальною для сфери діяльності підприємства

3. Наявність критичних співставлень та узагальнень, проведений аналіз. Рівень формулювання вступу і висновків	0-10	0 – критичні співставлення та узагальнення відсутні. Зміст вступу і висновків не відповідає вимогам
		5 – критичні співставлення наявні, але узагальнення відсутні або неконкретні. Зміст вступу і висновків частково відповідає вимогам
		10 – критичні співставлення наявні та супроводжені коректними узагальненнями, аналізом. Зміст вступу і висновків повністю відповідає вимогам
4. Обсяг та адекватність використаних під час написання роботи першоджерел та дотримання етики посилань	0-10	5 – залучені матеріали навчальних підручників та посібників, періодичних видань (11-15 джерел), етика посилань дотримана частково
		10 – залучені матеріали навчальних підручників та посібників, монографій, статистичних збірників та довідників, періодичних видань та мережі Internet (більше 15 джерел), етика посилань дотримана
		0 – текст курсової роботи оформлено з суттєвими порушеннями встановлених вимог
		5 – текст курсової роботи оформлено з незначними порушеннями встановлених вимог
5. Відповідність оформлення курсової роботи встановленим вимогам	0-10	10 – текст курсової роботи оформлено у відповідності до встановлених вимог
		0 – студент неспроможний чітко та стисло викласти основні результати дослідження
Оцінювання захисту курсової роботи	0 – 25	5 – студент зміг чітко та стисло викласти основні результати дослідження
1. Вміння чітко та стисло викласти основні результати дослідження	0-5	0 – доповідь не підготовлено
		5 – презентацію підготовлено, але її зміст повністю дублює доповідь, або презентація не є інформативно.
2. Підготовка презентації	0-10	10 – презентація вдало доповнює доповідь, є інформативною та дало оформлена
		0 – студент неспроможний надати відповіді на поставлені запитання
		5 – студент надає не зміг надати повні, обґрунтовані відповіді на поставлені запитання
3. Повнота, глибина, обґрунтованість відповідей на питання	0-10	10 – студент зміг нерети повні, глибокі, обґрунтовані відповіді на поставлені питання

Таблиця 8 - Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка за шкалою ESTS	Визначення	За національною системою	За 100-бальною системою
A	«Відмінно» – відмінне виконання роботи	5 (відмінно)	90-100
B	«Дуже добре» – виконання роботи з невеликими несуттєвого характеру	4 (добре)	82-89
C	«Добре» – взагалі тема роботи розкрита, відповідь з кількома незначними помилками (до 10%)		75-81
D	«Задовільно» – тема роботи в основному розкрита, але мають місце недоліки змістового характеру (до 25%)	3 (задовільно)	67-74
E	«Достатньо» – виконання роботи задовольняє мінімальні критерії для позитивної оцінки (до 40%)		60-66
FX	«Незадовільно» – потрібно додатково попрацювати для отримання позитивної оцінки	2 (незадовільно)	0-59

Рішення щодо підсумкової оцінки курсової роботи за визначеною системою оцінювання оголошується після закінчення процедури захисту.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А
Зразок оформлення титульного аркуша курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Факультет економічний
Кафедра підприємництва, корпоративної та просторової економіки

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни **УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ**

Тема: « _____ »

Виконав:

Студент _____ курсу
_____ форми навчання

Групи _____

Спеціальності _____

Освітньої програми _____

ПБ

Науковий керівник:

Прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання

Оцінка:

_____ (балів)

_____ (ESTC)

_____ (національна)

Члени комісії:

(підпис)

(ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Вінниця – 202__

ДОДАТОК Б

ЗАВДАННЯ
до виконання курсової роботи
з дисципліни УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ

Здобувач вищої освіти _____
 (прізвище, ім'я, по батькові)
 курсу _____ групи _____ форми навчання _____
 спеціальності _____ освітньої програми _____

Тема: _____

Керівник роботи _____,
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

1. Вихідні дані до роботи _____

2. Перелік питань, які потрібно розробити

3. Строк подання роботи _____

4. Етапи виконання курсової роботи

Термін виконання	Складання і затвердження плану	Підбір літератури	Основна частина	Подання роботи на перевірку	Захист роботи
Плановий					
Фактичний					
Підпис					

Завдання видано « ___ » _____ 20__ р.

Здобувач вищої освіти _____
 (підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
 (підпис) (ініціали та прізвище)

ДОДАТОК В
Зразок оформлення анотації курсової роботи

АНОТАЦІЯ

Петрова К.М. Створення проєкту з відкриття веб-студії. Курсова робота. – Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2018: 45 с., 7 рис., 6 табл., 35 джерел.

Розкрито сутність і специфіку розробки та впровадження проєкту розвитку спортивного туризму в регіоні. Досліджено теоретико-методологічні засади управління проєктом. Обґрунтовано ефективність та доцільність проєкту, визначено його структуру та сформовано модель управління. Розроблено календарний план проєкту, визначені необхідні ресурси, сформовані вимоги до проєктної команди. Обґрунтовано стратегічний розвиток проєкту та розроблено напрями впровадження проєкту в Дніпровському регіоні.

Результати роботи можуть бути використані в сфері державного управління при розробці програм підтримки та розвитку туризму.

Ключові слова: ПРОЄКТ, ТУРИСТИЧНІ ПОСЛУГИ, СПОРТИВНИЙ ТУРИЗМ, УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТОМ, МОДЕЛЬ ПРОЄКТУ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЄКТУ.

ДОДАТОК Г

Приблизний зміст курсової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ «МОДЕРНІЗАЦІЯ ЛІНІЇ З ВИРОБНИЦТВА МОРОЗИВА» НА ПАТ «МОЛОЧНИЙ СВІТ».....	6
1.1. Загальна характеристика ПАТ «Молочний світ».....	6
1.2. Основні показники фінансово-економічної діяльності ПАТ «Молочний світ».....	9
1.3. Обґрунтування доцільності реалізації та цілей проекту «Модернізація лінії з виробництва морозива».....	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТОМ МОДЕРНІЗАЦІЯ ЛІНІЇ З ВИРОБНИЦТВА МОРОЗИВА» НА ПАТ «МОЛОЧНИЙ СВІТ».....	17
2.1. Життєвий цикл, оточення та оцінювання впливу на результати проекту.....	19
2.2. Аналіз учасників і команди правління проектом з побудовою матриці відповідальності, комунікаційних каналів та визначенням можливих конфліктів.....	23
2.3. Побудова структури проекту	28
2.4. Календарне і сітьове планування робіт за проектом	30
2.5. Розрахунок витрат та ефектів від реалізації проекту	32
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОКРЕМИХ ПАРАМЕТРІВ ПРОЕКТУ «МОДЕРНІЗАЦІЯ ЛІНІЇ З ВИРОБНИЦТВА МОРОЗИВА» НА ПАТ «МОЛОЧНИЙ СВІТ».....	35
3.1. Діагностування та оцінювання основних ризиків проекту.....	35
3.2. Оптимізація часових параметрів правління проектом з урахуванням основних ризиків проекту	37
3.3 Напрями управління основними ризиками проекту	40
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ	

ДОДАТОК Д
**Приклади оформлення бібліографічного опису переліку використаних
 посилань**

КНИГИ

Однотомні видання

Один автор

Федорова Л.Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті — 1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.

Два і більше авторів

Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p.

Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції: у 2-х т.: кол. моногр. Київ, 2012. 436 с.

Без автора

Збірники

Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с.

Матеріали конференцій, з'їздів, тези доповідей

Физика импульсных разрядов в конденсированных средах. Материалы XVI Международной научной конференции (19—22 авг. 2013, г. Николаев). Николаев, 2013. 253 с.

Багатотомні видання

Енциклопедія історії України: у 10 т. Київ: Наук. думка, 2013. Т. 10. 784 с.

ІНШІ ВИДАННЯ

Каталоги

Національна академія наук України. Анотований каталог книжкових видань 2008 року Київ: Академперіодика, 2009. 444 с.

Препринти

Панасюк М.І., Скорбун А.Д., Сплошной Б.М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль: Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006, 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС; 06-1).

Авторські свідоцтва

А.с. 1007970 ССРСР, МКИЗ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В.С. Ваулин, В.Г. Кемайкин (СССР). № 3360585/2508 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.

Патенти

Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G 21H3/00. № 200701472 ; заявл. 12.02.07 ; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.

Автореферати дисертацій

Старовойт С.В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918—1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.

Стандарти

ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види. Терміни та визначення. Київ, 1995. 47 с.

Рецензія

Касьянов Г. Глобальна еволюція людства: культурно-цивілізаційний вимір. *Вісн. Кн. палати*. 2001. № 12. С. 14-15.

Рец. на кн.: Шейко В. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ — початок ХХ ст.): монографія: у 2 т. Харків, 2001. Т. 1. 520 с. ; т. 2. 400 с.

ЧАСТИНА ВИДАННЯ***Стаття із журналу, збірника, розділ книги*****Незалежно від кількості авторів у позатекстовому переліку бібліографічних посилань (списку літератури)**

Яцків Я.С., Радченко А.І. Про ефективність видання наукових журналів в Україні. *Вісн. НАН України*. 2012. № 6. С. 62—67.

Назарчук З.Т. Дифракция Е-поляризованных электромагнитных волн на цилиндрическом экране с сечением в виде ломаной кривой. *Волны и дифракция*. Тбилиси, 1985. Кн. 1. С. 507—511.

Скальський В.Р. Становлення методу акустичної емісії в установах Західного наукового центру. *Теорія і практика раціон. проектування, виготовлення і експлуатації машинобуд. конструкцій*: Праці 2 міжнар. наук.-техн. конф. (Львів, 11—13 лист. 2010). Львів, 2010. С. 9—10.

Незалежно від кількості авторів у підрядковому бібліографічному посиланні (посторінкових примітках)

за умови, що в основному тексті на цій сторінці написано: "У статті Я.С. Яцківа, А.І. Радченко "Про ефективність видання наукових журналів в Україні"¹ опис можна подати в такому вигляді (п. 4.9 вказаного стандарту):

¹ *Вісн. НАН України*. 2012. № 6. С. 62—67.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ ВІДДАЛЕНОГО ДОСТУПУ

Опис ресурсу загалом

Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL: <http://www.nas.gov.ua/publications> (дата звернення: 19.03.2014).

Опис частини електронного ресурсу у позатекстовому переліку бібліографічних посилань (списку літератури)

Garfield E. More on the ethics of scientific publication: abuses of authorship attribution and citation amnesia undermine the reward system of science. *Essays of an information scientist*. URL: <http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v5p621y1981-82.pdf> (Last accessed: 16.04.2013).

Опис частини електронного ресурсу у підрядковому бібліографічному посиланні (посторінкових примітках)

за умови, що в тексті наведено бібліографічні відомості, які дозволяють документ ідентифікувати (його назву і прізвища авторів, рік випуску) (п. 5.3.6):

* URL: <http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v5p621y1981-82.pdf> (Last accessed: 16.04.2013).

ДОДАТОК Е
Зразок оформлення відгуку керівника курсової роботи

ВІДГУК КЕРІВНИКА НА КУРСОВУ РОБОТУ

Здобувача вищої освіти ____ курсу ____ групи _____ форми навчання
 ПІБ _____

Тема роботи: _____

Оцінка якості виконання кожного розділу та курсової роботи в цілому

Оцінка праці студента та результатів курсової роботи

Висновок щодо можливості допуску курсової роботи до захисту

Курсова робота _____ «Тема роботи» відповідає/ не відповідає вимогам, які висуваються до курсових робіт, і може бути рекомендована/ не рекомендована до захисту.

Керівник: _____

Ініціали, прізвище